

Valsts ieņēmumu
dienests

Metodiskais materiāls
ZAUDĒTIE PARĀDI
(no 2024. gada 1. janvāra)

23.01.2024.

Saturs

1. Pievienotās vērtības nodoklis debitoru parādiem	3
2. Preču piegādātāja vai pakalpojumu sniedzēja un preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja pienākumi.....	5
2.1. Preču piegādātāja vai pakalpojumu sniedzēja pienākumi	5
2.2. Preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja pienākumi	6
3. Priekšnodokļa korekcijas kritēriji	8
3.1. Priekšnodokļa korekcijas, ja zaudētā parāda vērtība ir mazāka par 1000 <i>euro</i>	8
3.2. Priekšnodokļa korekcijas, ja zaudētā parāda vērtība ir sasniegusi vai pārsniegusi 1000 <i>euro</i>	9
4. Priekšnodokļa korekcijas, ja parādniekam ir uzsākts maksātnespējas process, kas noslēdzies ar parādnieka likvidāciju vai bankrotu.....	10
5. PVN deklarācijas iesniegšanas kārtība	11
6. Citi jautājumi.....	12
7. Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemērošana debitoru parādiem.....	14

1. Pievienotās vērtības nodoklis debitoru parādiem

Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) ir patēriņa nodoklis, kas tiek iekļauts preces vai pakalpojuma cenā, un to samaksā preces vai pakalpojuma gala patērētājs.

Metodiskā materiāla mērķis ir atvieglot PVN korekciju par zaudētiem parādiem, **sākot ar 2024. gada 1. janvāri**, atbilstoši 2023. gada 7. decembra grozījumiem Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantā.

Būtiskākie grozījumi, kas stājas spēkā 2024. gada 1. janvārī:

- mainīts zaudētā parāda apjoms vienam debitoram **no 430 uz 1000 euro** bez PVN (attiecas uz tiem nodokļa rēķiniem, kas izrakstīti, sākot ar 2024. gada 1. janvāri);
- preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana debitoram ir pārtraukta vismaz pirms **trim** (pirms grozījumiem – sešiem) mēnešiem un nav atjaunota;
- preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs pēc nosacījumu izpildes **uzreiz** (pirms grozījumiem – līdz pēctaksācijas gada 1. martam) nosūta debitoram – kurš ir reģistrēts PVN maksātājs vai kurš preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas brīdī bija reģistrēts nodokļa maksātājs – informāciju par to, ka attiecīgais parāds tiek uzskatīts par zaudēto parādu;
- debitors pēc minētās informācijas saņemšanas PVN par nesamaksāto zaudēto parādu norāda **kārtējā taksācijas perioda PVN deklarācijā** (pirms grozījumiem – līdz pēctaksācijas gada 31. jūlijam);
- preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs pēc nosacījumu izpildes priekšnodokļa korekcijas par zaudēto parādu veic **kārtējā taksācijas perioda PVN deklarācijā** (pirms grozījumiem – pēctaksācijas gada marta vai pirmā ceturkšņa PVN deklarācijā);
- ja debitoram ir maksātnespējas process, tad panta piemērošanai **nav nepieciešams zaudēto parādu pieteikt kreditoru prasījumu reģistrā**;
- ja sadarbība ar debitoru – fizisku personu – tiek atjaunota, tad preču piegādātājam vai pakalpojumu sniedzējam rodas pienākums tajā taksācijas periodā, kurā ir atsākta sadarbība, **iemaksāt valsts budžetā PVN** summu par iepriekš 105. panta kārtībā veikto priekšnodokļa korekciju.

Parāds, kurš radies nākamajā dienā pēc datuma, kad preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam atbilstoši izrakstītajam nodokļa rēķinam bija jānorēķinās ar preču piegādātāju vai pakalpojumu sniedzēju, bet kurš noteiktajā termiņā netika samaksāts, tiek uzskatīts par zaudēto parādu brīdī, kad ir izpildīti visi Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrajā, trešajā un septītajā daļā minētie nosacījumi.¹

Šajā metodiskajā materiālā tiks apskatīti divi veidi, kā veikt priekšnodokļa korekcijas par zaudētā parāda PVN summu, ja:

- nav uzsākta debitora maksātnespēja;
- ir uzsākta debitora maksātnespēja.

Abos gadījumos jāievēro, ka parāds atgūstams triju gadu laikā no tā rašanās brīža.

¹ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta pirmā daļa.

Zaudēto parādu var atgūt, ja triju gadu laikā no parāda rašanās brīža ir:

- 1) iesniegts prasības pieteikums tiesā par parāda piedziņu no preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja – attiecībā uz Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta septītajā daļā minēto gadījumu²;**
- 2) uzsākta preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja bankrota procedūra – attiecībā uz Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta astotajā daļā minēto gadījumu³;**
- 3) uzsākta preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja maksātnespējas procedūra – attiecībā uz Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītajā daļā minēto gadījumu⁴.**

1. piemērs

Pircēja parāds par precēm ir 500 euro bez PVN par 2023. gadā notikušu preču piegādi un izrakstītiem nodokļa rēķiniem. Vai preču piegādātājs var piemērot 105. panta otrās daļas nosacījumus?

Ievērojot Pievienotās vērtības nodokļa likuma pārejas noteikumu 45. punktu, kas noteic, ka 105. panta otrajā daļā noteiktā zaudētā parāda vērtība (mazāka par 1000 euro) ir attiecināma uz tiem nodokļa rēķiniem, kas izrakstīti, sākot ar 2024. gada 1. janvāri, būs jāpiemēro 105. panta septītās daļas nosacījumi. Tādējādi jābūt izpildītiem Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās un trešās daļas nosacījumiem un jābūt tiesas spriedumam par parāda piedziņu no preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja un tiesu izpildītāja aktam par piedziņas neiespējamību.

2. piemērs

Preču piegādātājs ir izslēgts no Valsts ieņēmumu dienesta (VID) PVN maksātāju reģistra 2023. gada 4. decembrī. 2024. gada janvārī tas ir izpildījis Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās un trešās daļas nosacījumus. Vai šajā situācijā preču piegādātājam ir tiesības atgūt zaudētā parāda nodokļa summu?

Preču piegādātājam ir tiesības saņemt zaudētā parāda nodokļa summu arī pēc izslēgšanas no VID PVN maksātāju reģistra – minēto summu norāda 2023. gada decembra PVN deklarācijas 67. rindā, lietojot kodu "Z" PVN 1 pārskata I daļā.

3. piemērs

Reģistrēta nodokļa maksātāja klienta vecākais parāds izveidojies 2021. gada 15. februārī (samaksas termiņš). 2022. gada decembrī šis klients novērtēts kā šaubīgs debitors. 2024. gada janvārī klientam tika pasludināts maksātnespējas process. Kreditora prasījums nav iesniegts. No kura datuma jāskaita trīs gadu termiņš?

² Pievienotās vērtības nodokļa likuma, 105. panta sestās daļas 1. punkts.

³ Turpat, 105. panta sestās daļas 2. punkts.

⁴ Turpat, 105. panta sestās daļas 3. punkts.

Pieteikuma iesniegšana kreditoru prasījumu reģistram no 2024. gada 1. janvāra nav nepieciešama zaudētā parāda atzišanai.

Nodokļa maksātājam ir tiesības uz priekšnodokļa korekciju par zaudētiem parādiem, ja saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta sestās daļas 3. punktu maksātnespējas procedūra uzsākta triju gadu laikā no parāda rašanas brīža, t. i., triju gadu termiņš jāskaita no 2021. gada 16. februāra, un ir izpildīti Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta deviņtajā daļā minētie nosacījumi.

2. Preču piegādātāja vai pakalpojumu sniedzēja un preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja pienākumi

Ja fiziska persona vai komersants (juridiska persona), kuri reģistrēti kā PVN maksātāji, Latvijas Republikas teritorijā sniegs pakalpojumu vai veiks preču piegādi fiziskai vai juridiskai personai, tad vispārīgā gadījumā tiem par sniegto pakalpojumu vai preču iegādi būs jāaprēķina un valsts budžetā jāiemaksā PVN neatkarīgi no samaksas saņemšanas.

Savukārt preču pircēja vai pakalpojuma saņēmēja pienākums ir preču piegādātājam vai pakalpojumu sniedzējam samaksāt gan darījuma vērtību, gan PVN.

2.1. Preču piegādātāja vai pakalpojumu sniedzēja pienākumi

Kreditoram jāveic noteiktas darbības, lai no sava parādnieka atgūtu parādu. Tātad jāveic pierādāmas parādu piedziņas un zaudētā parāda atgūšanas darbības, piemēram, sarakste ar parādnieku, atgādinājumu, brīdinājumu nosūtīšana u. tml.

4. piemērs

Kādi pierādījumi uzskatāmi par ticamiem un pietiekamiem, lai izpildītu Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās daļas nosacījumu par pierādāmām parādu piedziņas un atgūšanas darbībām? Vai izdrukas no sistēmas – kredītmenedžera pretenziju reģistrācijas žurnāla – būs uzskatāmas par pierādījumu, vai arī nepieciešams uzrādīt kvītis par ierakstītas vēstules nosūtīšanu konkrētajam debitoram?

Pievienotās vērtības nodokļa likumā nav noteikti konkrēti pasākumu veidi zaudētā parāda atgūšanai, bet nodokļa maksātājam ir jābūt pierādījumiem par jebkādiem veiktajiem pasākumiem zaudētā parāda atgūšanai, piemēram, izdrukām no parādu piedziņas kompānijas, kvītīm par ierakstītu vēstuļu nosūtīšanu, ievietotam sludinājumam oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" u. c.

5. piemērs

Vai vēstuļu ar informāciju par parāda atzišanu par zaudēto parādu sūtīšana ir attiecināma tikai uz parādiem, kuru summa bez nodokļa pārsniedz 1000 euro un saistībā ar kuriem ir tiesas spriedums par parāda piedziņu un tiesu izpildītāja akts par piedziņas neiespējamību?

Ievērojot Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta pirmo un otro daļu, nodokļa maksātājam ir jānosūta informācija preču pircējam un pakalpojumu saņēmējam par to, ka attiecīgais parāds Pievienotās vērtības nodokļa likuma izpratnē tiek uzskatīts par zaudēto parādu, arī tādā gadījumā, ja parāds bez nodokļa ir mazāks par 1000 euro.

Ja zaudētais parāds pilnīgi vai daļēji atgūts pēc tam, kad veiktas Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantā paredzētās valsts budžetā maksājamā nodokļa korekcijas, preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs par atgūto zaudēto parādu vai tā daļu aprēķina nodokli un iemaksā to valsts budžetā tajā taksācijas periodā, kad parāds ir samaksāts.⁵

6. piemērs

Reģistrēts nodokļa maksātājs 2022. gada jūlijā sniedza transporta pakalpojumus. Pakalpojumu saņēmējs termiņā nesamaksāja par saņemtajiem pakalpojumiem. 2023. gada oktobrī bija izpildīti Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta nosacījumi un parāds atzīts par zaudēto parādu. Pakalpojumu sniedzējs veica korekcijas 2023. gada oktobra PVN deklarācijā un atguva zaudētā parāda nodokļa summu. 2024. gada janvārī debitors samaksāja parāda summu. Vai pakalpojumu sniedzējam ir pienākums precizēt 2023. gada oktobra deklarāciju?

Ievērojot Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta trīspadsmito daļu, nodoklis no atgūtā zaudētā parāda jāaprēķina un jānorāda 2024. gada janvāra PVN deklarācijas 57. rindā un jāatsifrē PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z" un norādot parāda vērtību un nodokli ar mīnusa zīmi.

2.2. Preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja pienākumi

Preču pircējs vai pakalpojumu saņēmējs, kurš ir reģistrēts nodokļa maksātājs, pēc Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta trešajā daļā minētās informācijas saņemšanas iekļauj no valsts budžeta iepriekš atskaitīto priekšnodokļa summu par nesamaksāto zaudēto parādu kā maksājamo nodokli kārtējā taksācijas perioda nodokļa deklarācijā.⁶

Preču pircējs vai pakalpojumu saņēmējs, kurš ir izslēgts no VID PVN maksātāju reģistra, 20 dienu laikā no izslēgšanas dienas atmaksā valsts budžetā iepriekš atskaitīto priekšnodokļa summu par nesamaksāto zaudēto parādu, iesniedzot nodokļa deklarāciju par pēdējo taksācijas periodu.⁷

Ja preču piegādātājam vai pakalpojumu sniedzējam zaudēto parādu samaksā, preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam ir tiesības atskaitīt priekšnodokli par samaksāto zaudēto parādu vai tā daļu tajā taksācijas periodā, kad veikta samaksa.⁸

⁵ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta trīspadsmitā daļa.

⁶ Turpat, 105. panta piektā daļa.

⁷ Turpat, 105. panta divpadsmitā daļa.

⁸ Turpat, 105. panta četrpadsmitā daļa.

7. piemērs

Pakalpojuma saņēmējs no pakalpojuma sniedzēja 2024. gada janvārī saņem informāciju, ka tā parāds tiek uzskatīts par zaudēto parādu. Kādas korekcijas jāveic PVN deklarācijā?

Pakalpojuma saņēmējs iekļauj iepriekš atskaitīto priekšnodokļa summu par nesamaksāto zaudēto parādu 2024. gada janvāra PVN deklarācijā – norāda valsts budžetā iemaksājamā nodokļa summu PVN deklarācijas 57. rindā un atšifrē PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z" un norādot parāda vērtību un nodokli ar mīnusa zīmi.

8. piemērs

Preču saņēmējs 2023. gadā bija veicis korekcijas par zaudēto parādu (2022. gadā saņemto preču vērtība bez PVN 400 euro, PVN 84 euro). 2024. gada janvārī tas samaksā piegādātājam pusi no parāda summas. Vai ir tiesības atskaitīt priekšnodokli?

Preču saņēmējam ir tiesības atskaitīt priekšnodokli 42 euro taksācijas periodā, kad veikta samaksa – 2024. gada janvārī.

9. piemērs

Reģistrēts nodokļa maksātājs, salīdzinot datus ar kreditoriem, secināja, ka viens kreditors, kurš bija reģistrēts PVN maksātājs un no kura tika iegādātas preces, ir likvidēts. Kā lai noraksta šo parādu PVN vajadzībām?

Preču pircējs vai pakalpojumu saņēmējs, kurš ir reģistrēts nodokļa maksātājs, Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta piektajā daļā minēto nodokļa summu, par kuru kreditors ir īstenojis priekšnodokļa korekcijas tiesības, iemaksā valsts budžetā – norāda kārtējā taksācijas perioda nodokļa deklarācijas 57. rindā un atšifrē PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z" un norādot parāda vērtību un nodokli ar mīnusa zīmi.

Ievērojot minēto, ja likvidētais kreditors (preču piegādātājs) vai viņa tiesību pārņēmējs bija izmantojis tiesības veikt priekšnodokļa korekciju saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otro vai septīto daļu, tad reģistrētam nodokļa maksātājam ir jāatmaksā valsts budžetā iepriekš atskaitītais priekšnodoklis par saņemtajām precēm.

Ja likvidētais kreditors (preču piegādātājs) vai viņa tiesību pārņēmējs nebija izmantojis tiesības veikt priekšnodokļa korekciju zaudētajam parādam, tad Pievienotās vērtības nodokļa likums neparedz pienākumu atmaksāt iepriekš atskaitīto priekšnodokli.

10. piemērs

Nodokļa maksātājam, kurš ir izslēgts no VID PVN maksātāju reģistra 2024. gada 30. janvārī, 20 dienu laikā no izslēgšanas dienas būtu jāatmaksā valsts budžetā iepriekš atskaitītā priekšnodokļa summa par nesamaksāto zaudēto parādu, iesniedzot nodokļa deklarāciju par pēdējo taksācijas periodu, t. i., 2024. gada janvārī. Kā rīkoties, ja nodokļa maksātājs savu nesamaksāto zaudēto parādu konstatē tikai 2024. gada 1. jūlijā?

Šādā gadījumā nodokļa maksātājam priekšnodokļa summa par nesamaksāto zaudēto parādu valsts budžetā ir jāatmaksā, iepriekš iesniedzot paziņojumu par PVN samaksu (Ministru kabineta 2013. gada 3. janvāra noteikumu Nr. 17 "Pievienotās vērtības nodokļa likuma normu piemērošanas kārtība un atsevišķas prasības pievienotās vērtības nodokļa maksāšanai un administrēšanai" 5. pielikums).

3. Priekšnodokļa korekcijas kritēriji

Priekšnodokļa korekcijas kritēriji ir atkarīgi no zaudētā parāda nodokļa summas, ja zaudētā parāda vērtība vienam preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam **bez PVN**:

- ir mazāka par 1000 euro vai
- ir sasniegusi vai pārsniegusi 1000 euro.

3.1. Priekšnodokļa korekcijas, ja zaudētā parāda vērtība ir mazāka par 1000 euro

Reģistrētam nodokļa maksātājam ir tiesības samazināt nodokļa summu par zaudētā parāda nodokļa summu, ja zaudētā parāda vērtība vienam preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam bez PVN ir mazāka par 1000 euro un tiek izpildīti vairāki nosacījumi.

Ja zaudētā parāda summa vienam parādniekam bez PVN ir mazāka par 1000 euro, jābūt veiktām pierādāmām parādu piedziņas un atgūšanas darbībām zaudētā parāda atgūšanai, kā arī izpildītiem visiem nosacījumiem:

- 1) par piegādātajām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem ir izrakstīts rēķins vai nodokļa rēķins;***
- 2) parāds ir radies pēdējo triju taksācijas gadu laikā;***
- 3) par veikto darījumu ir aprēķināts nodoklis, un tas ir norādīts attiecīgā taksācijas perioda nodokļa deklarācijā;***
- 4) zaudētā parāda summa ir norakstīta no nedrošiem parādiem paredzēto speciālo uzkrājumu summas vai tieši zaudējumos (izdevumos) reģistrēta nodokļa maksātāja grāmatvedībā kārtējā taksācijas periodā vai kādā no iepriekšējiem taksācijas periodiem;***
- 5) preču pircējs vai pakalpojumu saņēmējs ar preču piegādātāju vai pakalpojumu sniedzēju nav saistītas personas likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē;***
- 6) preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana atbilstošajam preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam ir pārtraukta vismaz pirms trim mēnešiem un nav atjaunota;***
- 7) reģistrēts nodokļa maksātājs nav nodevis (cedējis) savas prasījuma tiesības citai personai.⁹***

⁹ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrā daļa.

11. piemērs

Kā izskaidrojams Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās daļas 6. punktā noteiktais par to, ka preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana atbilstošajam preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam ir pārtraukta vismaz pirms trim mēnešiem un nav atjaunota?

Minētais triju mēnešu laika periods ir datums kopš pēdējās preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas, t. i., periods, kopš pārtraukta preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana (darījuma brīža Pievienotās vērtības nodokļa likuma izpratnē).

12. piemērs

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrajā daļā ir noteikti kritēriji priekšnodokļa korekcijai zaudētiem parādiem, kuru summa bez nodokļa ir mazāka par 1000 euro, bet Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītajā daļā noteikta atšķirīga korekcijas veikšanas kārtība. Kad jāpiemēro katra no šīm likuma 105. panta daļām?

Nodokļa maksātājam, ievērojot Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrajā daļā noteiktās prasības, ir tiesības samazināt nodokļa summu par zaudētā parāda nodokļa summu, ja zaudētā parāda vērtība vienam preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam ir mazāka par 1000 euro bez PVN. Tādējādi nodokļa maksātājam ir tiesības veikt korekciju par zaudēto parādu, kura vērtība bez PVN ir mazāka par 1000 euro, atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrajai daļai, kamēr parādniekam nav uzsākts maksātnespējas process.

3.2. Priekšnodokļa korekcijas, ja zaudētā parāda vērtība ir sasniegusi vai pārsniegusi 1000 euro

Ja preču piegādātāja vai pakalpojuma sniedzēja zaudētā parāda vērtība vienam preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam ir sasniegusi vai pārsniegusi 1000 euro bez nodokļa, reģistrētam nodokļa maksātājam ir tiesības valsts budžetā maksājamo nodokļa summu samazināt par zaudētā parāda nodokļa summu, ja izpildīti visi šā metodiskā materiāla 3.1. sadaļā minētie nosacījumi¹⁰, preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs saņēmējam nosūtījis informāciju par to, ka attiecīgais parāds Pievienotās vērtības nodokļa likuma izpratnē tiek uzskatīts par zaudēto parādu¹¹, ir tiesas spriedums par parāda piedziņu no preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja un tiesu izpildītāja akts par piedziņas neiespējamību.¹²

13. piemērs

Vai uz zaudētiem parādiem virs 1000 euro obligāti attiecas nosacījums par tiesas sprieduma un tiesu izpildītāja akta nepieciešamību?

Jā, ja vien nav uzsākta parādnieka maksātnespējas procedūra.

¹⁰ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrā daļa.

¹¹ Turpat, 105. panta trešā daļa.

¹² Turpat, 105. panta septītā daļa.

4. Priekšnodokļa korekcijas, ja parādniekam ir uzsākts maksātnespējas process, kas noslēdzies ar parādnieka likvidāciju vai bankrotu

Pievienotās vērtības nodokļa likumā ir paredzēti atšķirīgi nosacījumi zaudētā parāda atgūšanai, ja parādniekam – preču pircējam vai pakalpojuma saņēmējam – ir noticis maksātnespējas process, kas noslēdzies ar parādnieka likvidāciju vai bankrotu.

Ja ir izpildīti Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās daļas nosacījumi, izņemot 6. punkta nosacījumus par preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas pārtraukšanas termiņu, preču piegādātājam vai pakalpojumu sniedzējam ir tiesības valsts budžetā maksājamo nodokļa summu samazināt par zaudētā parāda nodokļa summu, kad tiesa ir apstiprinājusi preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja maksātnespējas procedūras pabeigšanu vai, ja preču pircējs vai pakalpojumu saņēmējs ir fiziskā persona, – kad tiesa ir apstiprinājusi bankrota procedūras pabeigšanu.¹³

Ja preču pircējam vai pakalpojumu saņēmējam ir uzsākts maksātnespējas process, tad priekšnodokļa korekciju par zaudēto parādu veic **tikai** tajā taksācijas periodā, kad tiesa ir apstiprinājusi preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja maksātnespējas procedūras pabeigšanu.

Reģistrētam nodokļa maksātājam par rēķiniem, kas nav iekļauti kreditoru prasījumu reģistrā, ir tiesības veikt priekšnodokļa korekciju.

Ja parādnieks ir likvidēts maksātnespējas procesa rezultātā vai fiziskas personas gadījumā noslēgta bankrota procedūra, Pievienotās vērtības nodokļa likums nenosaka prasību nosūtīt informāciju debitoram par to, ka attiecīgais parāds tiek uzskatīts par zaudēto parādu.

14. piemērs

Vai nodokļa maksātājam saglabājas tiesības uz priekšnodokļa korekciju, ja tiesas sēde, kurā apstiprināta parādnieka maksātnespējas procedūras pabeigšana, notikusi datumā, kad trīs gadi no parāda rašanās brīža ir pagājuši?

Nodokļa maksātājam saglabājas tiesības uz PVN priekšnodokļa korekcijām par zaudētiem parādiem arī gadījumā, kad maksātnespējas procesa pabeigšanas brīdī ir pagājuši vairāk nekā trīs gadi no parāda rašanās brīža, ja maksātnespējas procedūra uzsākta triju gadu laikā no parāda rašanās brīža un ir izpildīti visi Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītajā daļā minētie nosacījumi.

¹³ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītā daļa.

15. piemērs

Kādi dokumenti apliecina Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītās daļas prasību izpildi?

Tā kā Pievienotās vērtības nodokļa likums nenosaka konkrētus dokumentus, reģistrēts nodokļa maksātājs var izmantot jebkādus derīgus dokumentus ar juridisko spēku, kas apliecina šo nosacījumu izpildi.

Attiecībā uz iesniedzamajiem dokumentiem, kas apliecina Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītās daļas prasību izpildi, reģistrēta nodokļa maksātāja rīcībā jābūt:

- tiesas lēmumam, ar kuru ir apstiprināta pakalpojuma saņēmēja vai preču pircēja maksātnespējas procedūras pabeigšana;
- tiesas lēmumam par bankrota procedūras pabeigšanu, ja pakalpojuma saņēmējs vai preču pircējs ir fiziska persona.

5. PVN deklarācijas iesniegšanas kārtība

Preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs, piemērojot Pievienotās vērtības nodokļa likuma panta 105. panta otro un septīto daļu, norāda zaudētā parāda nodokļa summu kārtējā taksācijas perioda nodokļa deklarācijā, kad ir izpildīti visi šā panta otrās un trešās daļas nosacījumi.¹⁴

Ja **nav uzsākta debitora maksātnespēja**, tad zaudētā parāda nodokļa summu norāda kārtējā taksācijas perioda deklarācijā.

16. piemērs

Kurā PVN perioda deklarācijā tiesības norādīt zaudētā parāda nodokļa summu preču piegādātājam, kurš attiecībā uz zaudēto parādu ir izpildījis Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās daļas nosacījumus un 2024. gada janvārī nosūtījis preču saņēmējam 105. panta trešajā daļā minēto informāciju, ka attiecīgais parāds tiek uzskatīts par zaudēto parādu.

Ja ir izpildīti visi 105. panta otrās un trešās daļas nosacījumi, nodokļa summu par zaudēto parādu norāda 2024. gada janvāra PVN deklarācijas 67. rindā, lietojot kodu "Z" PVN 1 pārskata I daļā.

17. piemērs

Uzņēmumam ir debitora parāds par 4200,00 euro, no tiem pamatsumma – 4000,00 euro, PVN 5 procenti – 200,00 euro. Pavadzīmes tika izrakstītas 2022. gada septembrī–oktobrī. 2023. gada maijā debitoram bija uzsākts maksātnespējas process, parāds bija iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā. 2024. gada janvārī maksātnespējas process pabeigts un debitors tika likvidēts, parāds netika atmaksāts. Uzņēmums vēlas veikt korekciju par iepriekš 2022. gada septembra un oktobra PVN deklarācijās uzrādīto un budžetā samaksāto PVN 200,00 euro apmērā. Ir izpildīti visi

¹⁴ Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta ceturtā daļa.

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantā noteiktie nosacījumi. Kurā PVN perioda deklarācijā var samazināt budžetā maksājamo summu par zaudētā parāda nodokļa summu?

Ja reģistrēts nodokļa maksātājs ir izpildījis visas Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītajā daļā noteiktās prasības un ir veiktas darbības, kas minētas Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrajā daļā, tad tas ir tiesīgs valsts budžetā maksājamo PVN summu samazināt par zaudētā parāda PVN summu un veikt priekšnodokļa korekciju zaudētiem parādiem atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta devītās daļas nosacījumiem par zaudēto parādu tajā taksācijas periodā, kad tiesa apstiprinājusi preču saņēmēja maksātnespējas procedūras pabeigšanu, t. i., 2024. gada janvārī, norādot nodokli PVN deklarācijas 67. rindā un PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z".

PVN 1 pārskata I daļā norāda katru attaisnojuma dokumentu, uz kura pamata izveidojusies zaudētā parāda PVN summa. Katru attaisnojuma dokumentu norāda arī tad, ja preču un pakalpojumu kopējā vērtība bez PVN nepārsniedz 150 euro.

Nav tiesību veikt priekšnodokļa korekciju par zaudēto parādu summām, kuras radušās agrāk nekā pēdējo triju taksācijas gadu laikā kopš maksātnespējas procedūras uzsākšanas.

6. Citi jautājumi

18. piemērs

Kurā brīdī reģistrētam nodokļa maksātājam ir tiesības valsts budžetā maksājamo nodokļa summu samazināt par pusi no zaudētā parāda nodokļa summas, ja ir izpildīti visi nosacījumi atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta astotajā daļā noteiktajai kārtībai?

Priekšnodokļa korekcija, norādot to PVN deklarācijas 67. rindā, lietojot kodu "Z" PVN 1 pārskata I daļā, zaudētajiem parādiem Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta astotajā daļā noteiktajā kārtībā ir veicama taksācijas periodā, kad ir izpildīti 105. panta otrās daļas nosacījumi (izņemot 6. punktu) un ir uzsākta preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja bankrota procedūra.

Savukārt samazināt valsts budžetā maksājamo nodokļa summu par atlikušā zaudētā parāda summu preču piegādātājam vai pakalpojumu sniedzējam ir tiesības tajā taksācijas periodā, kad tiek izbeigts maksātnespējas process sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu.

19. piemērs

Parāda rašanās laikā darījumu partnerim ir pasludināts tiesiskās aizsardzības process un tādējādi nav iespējams izpildīt Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta sestās daļas 1. punktā noteikto par prasības pieteikumu tiesā par parāda piedziņu. Vai šādā gadījumā var veikt priekšnodokļa korekciju, pamatojoties uz Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantu?

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pants neparedz, ka tiesiskās aizsardzības procesa gadījumā preču piegādātājs vai pakalpojuma sniedzējs, neievērojot šajā

pantā paredzētos nosacījumus, varētu izmantot tiesības valsts budžetā iemaksāto PVN summu samazināt par zaudētā parāda PVN summu.

Lai atgūtu zaudēto parādu, nodokļa maksātājam triju gadu laikā no parāda rašanās brīža ir jāiesniedz prasības pieteikums tiesā par parāda piedziņu no preču pircēja vai pakalpojumu saņēmēja.

Tādējādi, ja zaudētā parāda summa pārsniedz 1000 euro (vai līdz 2023. gada 31. decembrim izrakstītajiem rēķiniem – 430 euro), tiesības veikt priekšnodokļa korekciju ir tikai gadījumā, ja tiek izpildīti Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta septītās daļas nosacījumi.

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pants neparedz atšķirīgu PVN koriģēšanu parādu cesijas gadījumā.

Lai izpildītu Pievienotās vērtības nodokļa likuma prasības, noslēdzot cesijas līgumu par prasījuma tiesību nodošanu, jānodrošina informācijas saņemšana no cesionāra par pilnīgi vai daļēji atgūtām parādu summām, kuras tiek nodotas cesionāram, lai varētu aprēķināt par tām PVN un veikt tā iemaksu valsts budžetā.

20. piemērs

Tiek cedēts zaudētais parāds, par kuru iepriekš tika veikta priekšnodokļa korekcija saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantu, 100 euro (t. sk. PVN 17,35 euro), un saskaņā ar cesijas līgumu cedents no šā konkrētā debitora parāda atgūst tikai 10 % jeb 10 euro (t. sk. PVN 1,74 euro un pamatparāds 8,26 euro). Cedents šo parādu 100 euro apmērā iekļauj PVN deklarācijā kā zaudēto parādu, atgūstot iepriekš samaksāto PVN 17,35 euro. Pēc kāda laika no cesionāra tiek saņemta informācija, ka tas ir atguvis parādu 100 % vērtībā, t. i., no debitora atguvis 100 euro.

Kādā apmērā cedentam ir jāveic PVN korekcija šajā situācijā, ja debitors cesionāram parādu ir atmaksājis pilnā apmērā, bet cedents ir saņēmis tikai 10 % no parāda summas (jeb PVN 1,74 euro) un vairāk neko no cesionāra un debitora nesaņems?

Ja PVN tiek koriģēts, iestājoties Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantā noteiktajiem apstākļiem, ir jāievēro šā panta trīspadsmītajā daļā noteiktais: ja parāds pēc tam tiek atgūts, tad attiecīgi valsts budžetā ir jāiemaksā tā PVN summa, kura tiek atgūta.

Tādējādi valsts budžetā atmaksājamā PVN apmēru neietekmē cesijas līgumā noteiktā atlīdzība, bet gan atgūtā parāda PVN summa, konkrētajā situācijā tā ir 17,35 euro, kas cedentam jāatmaksā valsts budžetā – jānorāda 57. rindā un jāatšifrē PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z" un norādot parāda vērtību un nodokli ar mīnusa zīmi. Vēršam uzmanību, ka priekšnodokļa korekciju nevar veikt, ja zaudētais parāds iepriekš tika cedēts.

21. piemērs

Reģistrēts nodokļa maksātājs visus nedrošos debitorus deklarējis 2024. gada janvāra PVN deklarācijā. Kā būs jārikojas, ja no cesionāra tiks saņemti ienākumi no nedrošo debitoru pārdošanas, piemēram, šā paša gada martā. Reģistrēts nodokļa maksātājs atgūs tikai daļu no visiem zaudētajiem parādiem. Kā piemērot Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta trīspadsmīto daļu?

Ja cesijas rezultātā cedents martā ir saņēmis daļēju summu no zaudētā parāda no cesionāra un cedents, piemērojot Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otro un septīto daļu, norādīja nodokļa summu par zaudēto parādu 2024. gada janvāra PVN deklarācijas 67. rindā, lietojot kodu "Z" PVN 1 pārskata I daļā, tad janvārī atskaitītā priekšnodokļa korekcijas nebūs veicamas PVN janvāra deklarācijā, bet cedentam ir jānodrošina, ka cesionārs ziņos, ja būs atguvis no bijušā parādnieka parādu vai daļu no parāda.

Tādējādi cedentam būs pienākums veikt priekšnodokļa korekcijas, atmaksājot valsts budžetā PVN no summas, kuru cesionārs sev būs atguvis, tajā taksācijas periodā, kad cesionārs būs atguvis no parādnieka parāda summu, – valsts budžetā iemaksājamā nodokļa summu norādīt PVN deklarācijas 57. rindā un atšifrēt PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z" un norādot atgūtā parāda vērtību un nodokli ar mīnusa zīmi.

22. piemērs

Vai ir jāatmaksā atpakaļ valsts budžetā veiktā priekšnodokļa korekcija, ja tiek atsākti darījumi ar parādnieku?

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. panta otrās daļas 6. punkts noteic, ka sadarbība ar konkrēto preču pircēju vai pakalpojuma saņēmēju ir pārtraukta (netiek piegādātas preces vai sniegti pakalpojumi) vismaz pirms trim mēnešiem un nav atjaunota. Minētais nosacījums norāda, ka nekāda veida sadarbību ar konkrēto preču pircēju vai pakalpojuma saņēmēju vēlākā laika periodā nav paredzēts atsākt.

Tāpat, atsākot sadarbību ar tādu klientu, kurš iepriekš nesamaksāja PVN rēķinus un par kura saņemtām precēm vai pakalpojumiem preču piegādātājs vai pakalpojuma sniedzējs ir piemērojis Pievienotās vērtības nodokļa likuma 105. pantā noteiktās tiesības valsts budžetā iemaksāto PVN summu samazināt par zaudētā parāda PVN summu, nodokļa maksātājam ir jāpalielina valsts budžetā iemaksājamā PVN summa par iepriekš samazināto zaudētā parāda PVN summu – valsts budžetā iemaksājamā nodokļa summa jānorāda PVN deklarācijas 57. rindā un jāatšifrē PVN 1 pārskata I daļā, lietojot kodu "Z" un norādot atgūtā parāda vērtību un nodokli ar mīnusa zīmi.

7. Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemērošana debitoru parādiem

Kārtība, kādā piemēro uzņēmumu ienākuma nodokli nedrošiem debitoru parādiem, ir noteikta Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. pantā "Nedrošie debitoru parādi".

23. piemērs

Vai ir piemērojams Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. pants attiecībā uz debitoru parādu, kurš izveidojās 2017. gadā, ja tam tika izveidots uzkrājums un komercsabiedrība 2023. gadā pieņem lēmumu to norakstīt kā bezcerīgu (debitoru parāds neatbilst Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas nosacījumiem)?

Debitoru parādam, kurš bija izveidojies 2017. gadā, nepiemēro Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. pantā noteikto kārtību. Debitoru parādu norakstot finanšu grāmatvedībā, attiecīgo summu neiekļauj uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē un neapliek ar nodokli (nenorāda nodokļa deklarācijā).

Ja šis parāds atbilst Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas nosacījumiem – komercsabiedrība var samazināt nodokļa bāzi (deklarācijas 21. rindā) par debitora parāda summu, tai piemērojot koeficientu 0,75.

Ja debitoru parāds izveidojās 2017. gadā un tam netika izveidots uzkrājums, tomēr tas atbilst Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas nosacījumiem – komercsabiedrība, norakstot šo parādu 2023. gadā, samazina nodokļa bāzi (deklarācijas 21. rindā) par debitora parāda summu, tai piemērojot koeficientu 0,75. Vienlaikus komercsabiedrība samazina nesadalīto peļņu, kas uzkrāta līdz 2017. gada 31. decembrim, aizpildot deklarācijas 1.1. tabulā aili "Debitoru parādi, kuri samazinājuši ar nodokli apliekamo bāzi".

Uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē iekļauj un ar nodokli apliek debitoru parādu summu, kura atbilst vienam no šādiem kritērijiem:

1) tās apmērā izveidots uzkrājums nedrošiem parādiem, tā ir iekļauta kā izmaksa peļņas vai zaudējumu aprēķinā, un parāds nav atgūts **36 mēnešu laikā** (60 mēnešu laikā, ja debitoram uzsākta maksātnespējas procedūra) no uzkrājuma izveidošanas dienas, vai parādu summai šajā periodā nav piemērojams Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā minētais atbrīvojums;

2) tā ir iekļauta **zaudējumos (izdevumos)**, ja parādam nav izveidots uzkrājums un parādu summai nav piemērojams Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā minētais atbrīvojums;

3) par to izveidots uzkrājums nedrošiem parādiem, tā ir iekļauta kā izmaksa peļņas vai zaudējumu aprēķinā atbilstoši likuma 9. panta septītās daļas 3. punktam, un parāds nav atgūts **60 mēnešu laikā**, skaitot no parāda rašanās brīža, kad preču pircējam un pakalpojumu saņēmējam bija jānorēķinās ar preču piegādātāju vai pakalpojumu sniedzēju, bet samaksa netika veikta, un parādu summai nav piemērojams Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā minētais atbrīvojums.

Vienlaikus jāņem vērā, ka Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta pirmās daļas 1. punktu nepiemēro (t. i., piemēro Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta pirmās daļas 3. punktu) debitoru parādu summai, kurai izveidots uzkrājums nedrošiem parādiem atbilstoši starptautiskajam finanšu pārskatu standartam Nr. 9 "Finanšu instrumenti", ja zvērināts revidents sniedzis revidenta ziņojumu, tiek nodrošināta katra uzkrājumos iekļautā debitora parāda izsekojamība, kā arī nodokļa maksātājam ir izveidota debitoru parādu (finanšu aktīvu) atzīšanas, atgūšanas un aktīva atzīšanas pārtraukšanas (norakstīšanas) grāmatvedības uzskaites kārtība (Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta septītā daļa).

Minētais neattiecas uz kredītiestāžu un krājaizdevu sabiedrību izveidotajiem debitoru uzkrājumiem vai to norakstījumiem tieši zaudējumos (saskaņā ar starptautisko finanšu sagatavošanas standartu prasībām vai Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvajos noteikumos paredzēto uzkrājumu veidošanas kārtību), kā arī attīstības finanšu institūcijas izveidotajiem uzkrājumiem debitoru parādiem.

Nodokļa maksātājam jānodrošina uzkrājuma izveidošanas izsekojamība **katram debitora parādam**, lai nodrošinātu 36 vai 60 mēnešu izsekojamību.

Katrs nodokļa maksātājs var patstāvīgi izlemt par to, kādas tieši darbības/pasākumus tas veiks un kādos termiņos, lai atgūtu nesamaksāto parāda summu. Piemēram, atgādina parāda samaksas datumus debitoram (rakstveidā, pa tālruni utt.), nosūta lūgumus, atgādinājumus vai brīdinājumus, kuros informē debitoru par nesamaksātajām parādu summām, vai citādi informē savus debitorus.

Uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē **neiekļauj parādu summas**, ja nodokļa maksātājs veicis visas atbilstošās parādu piedziņas un atgūšanas darbības un ir ievērots Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta pirmās daļas **1. punkta nosacījums, kā arī vēl viens no šādiem nosacījumiem**:

- 1) debitors ir Latvijas vai citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts rezidents vai tās valsts rezidents, ar kuru Latvija noslēgusi konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu, ja šī konvencija ir stājusies spēkā;
- 2) debitors ir valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrība, kas likvidēta atbilstoši attiecīgas institūcijas lēmumam;
- 3) ir tiesas spriedums par parāda piedziņu no debitora un tiesu izpildītāja akts par piedziņas neiespējamību, un komercsabiedrība – debitore – ir izslēgta no uzņēmumu reģistra vai atbilstoša reģistra citā Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī, vai valstī, ar kuru Latvija noslēgusi konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu, ja šī konvencija ir stājusies spēkā;
- 4) ir tiesas spriedums par parāda piedziņu no debitora – fiziskās personas – un tiesu izpildītāja akts par piedziņas neiespējamību;
- 5) debitora parāda summa ir mazāka nekā ar tās atgūšanu saistītie izdevumi, bet nav lielāka kā 20 *euro*;
- 6) debitora parāda piedziņa tiesas ceļā nav iespējama lietderības apsvērumu dēļ sakarā ar to, ka debitora parāda summa ir mazāka nekā ar tās atgūšanu saistītie izdevumi, ja iepriekš ir veikti pasākumi parāda atgūšanai, ievērojot nosacījumu, ka attiecīgā debitora parāda summa nepārsniedz 0,2 procentus no nodokļa maksātāja pārskata gada neto apgrozījuma, bet nav lielāka kā 500 *euro*;
- 7) parāda summa nav atgūta no debitora – fiziskās personas, kura nav ar uzņēmumu saistīta persona, – dzēšot tam izsniegto aizdevumu un ievērojot nosacījumu, ka attiecīgā dzēstā summa saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. pantu netiek aplikta ar iedzīvotāju ienākuma nodokli;
- 8) parāda summa ir atzīta saskaņā ar kreditoru prasījumu reģistru, kad tiesa ir apstiprinājusi:
 - a) debitora – juridiskās personas, personālsabiedrības vai individuālā komersanta – maksātnespējas procedūras pabeigšanu;
 - b) debitora – fiziskās personas – bankrota procedūras pabeigšanu;
- 9) parāda summa saskaņā ar tiesas nolēmumu atbilst parādnieka tiesiskās aizsardzības procesā vai ārpus tiesas tiesiskās aizsardzības procesā tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā noteiktajam proporcionālam pamatparāda, līgumsoda vai procentu dzēšanas vai samazinājuma apmēram;
- 10) parāda summa nav atgūta no debitora, kura darbība ir apturēta, pamatojoties uz nodokļu administrācijas lēmumu, un tas ir izslēgts no komercreģistra;
- 11) debitors – fiziskā persona – ir miris;
- 12) debitors ir atbrīvots no parāda samaksas Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likumā noteiktajā kārtībā.

Nosacījumi Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas 5. un 6. punktā piemērojami attiecībā uz nelielām vai arī nodokļa maksātājam **nebūtiskām debitoru parādu** summām. Paredzēts, ka nosacījums izpildīts, ja:

- debitora parāda summa ir mazāka nekā ar tās atgūšanu saistītie izdevumi, bet nav lielāka kā 20 *euro*;
- debitora parāda (lielāka par 20 *euro*) piedziņa tiesas ceļā nav lietderīga (jo debitora parāda summa ir mazāka nekā atgūšanas izdevumi), ja iepriekš ir veikti pasākumi parāda atgūšanai, kā arī parāds nepārsniedz 0,2 procentus no nodokļa maksātāja pārskata gada neto apgrozījuma, bet nav lielāks kā 500 *euro*.

Nodokļa maksātājs patstāvīgi izvērtē, kurš no nosacījumiem piemērojams, atkarībā no konkrētās situācijas un debitora parāda summas lieluma.

24. piemērs

Kad var norakstīt debitora parāda summu, ja komercsabiedrībai ir debitors – juridiska persona, kurai 2023. gadā ir uzsākta maksātnespējas procedūra, kā arī attiecīgā debitora parāda summa ir atzīta saskaņā ar kreditoru prasījumu reģistru?

Komercsabiedrībai nav tiesību uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšanas vajadzībām norakstīt un neiekļaut uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē šo debitora parāda summu tajā gadā, kad maksātnespējas procedūra ir uzsākta. Minētais Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas 8. punkta nosacījums būs izpildīts tikai tad, kad tiesa būs apstiprinājusi maksātnespējas procedūras pabeigšanu.

25. piemērs

Vai var norakstīt un neaplikt ar uzņēmumu ienākuma nodokli debitora parāda summu, ja komercsabiedrība ir noskaidrojusi, ka tās debitors nav atrodams, neatbild uz tālruņa zvaniem, vēstulēm un ir izslēgts no Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra?

Ja attiecībā uz debitora parādu nav izpildīts neviens no Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā minētajiem nosacījumiem, t. sk. nav tiesas sprieduma par parāda piedziņu no debitora un tiesu izpildītāja akta par piedziņas neiespējamību, tad komercsabiedrība, norakstot šo debitora parāda summu finanšu grāmatvedībā, to iekļauj uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē un apliek ar nodokli (t. i., summu norāda pēdējā mēneša deklarācijas 6.2. rindā tajā gadā, kad attiecīgā summa norakstīta izdevumos).

Nodokļa maksātājs var samazināt uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi par:

- 1) tādu atgūtā parāda summu, kura ir bijusi norakstīta izdevumos vai par kuru izveidots speciālais uzkrājums nedrošiem parādiem, ja šī summa ir iekļauta ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamajā bāzē kādā no iepriekšējo pārskata gadu taksācijas periodiem;
- 2) tādu parāda summu vai par tādu samazinātu speciālo uzkrājumu summu, kurai piemērojams Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā noteiktais

atbrīvojums, ja šī summa ir iekļauta ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamajā bāzē kādā no iepriekšējo pārskata gadu taksācijas periodiem.

26. piemērs

Vai komercsabiedrībai ir tiesības atgūt 2022. gadā samaksāto uzņēmumu ienākuma nodokļa summu par debitora parādu, ja komercsabiedrība 2022. gadā iekļāva uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē norakstīto debitora parādu un samaksāja nodokli, tomēr 2024. gadā debitors šo parādu (1500 euro) samaksāja?

Komercsabiedrībai 2024. gadā ir tiesības atgūt 2022. gadā samaksāto uzņēmumu ienākuma nodokļa summu par attiecīgo debitora parādu.

Aizpilda uzņēmumu ienākuma nodokļa deklarāciju: piemēram, uzņēmumam veidojas nodokļa bāze 2000 euro (deklarācijas 17. rindā), un deklarācijas 20. rindā tas norāda atgūto parādu 1500 euro, tādējādi samazinās maksājamais nodoklis, un tas ir 100 euro $[(2000-1500) \times 0,2]$.

Ja nodokļa bāze būtu mazāka par atgūto parādu 1500 euro, nodokļa maksātājs norādītu deklarācijas 31. rindā to nodokļa summu, kuru tas var saņemt atpakaļ no budžeta, jo ir atguvis debitora parādu, par kuru iepriekš, 2022. gadā, bija jau samaksājis uzņēmumu ienākuma nodokli.

27. piemērs

Vai kapitālsabiedrība var piemērot Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas nosacījumus situācijā, kad debitors ir nerezidents (reģistrēts Francijā un nodokļu vajadzībām – Francijas rezidents), kurš ir kļuvis maksātnespējīgs, t. i., ir pabeigts maksātnespējas process atbilstoši Francijas normatīvajiem aktiem?

Situācijā, kad **istenojas** Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešās daļas 1. un 8. punkta nosacījums, uzņēmums noraksta debitora parādu grāmatvedības uzskaitē un neapliet ar uzņēmumu ienākuma nodokli. Proti, debitors – Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrēts uzņēmums – ir pabeidzis maksātnespējas procedūru savā rezidences valstī, piemēram, uzņēmuma rīcībā ir dokumentārs pamatojums (t. i., ar attiecīgiem dokumentiem brīvā formā, kādi tie ir pieejami attiecīgajā valstī), ka debitora parāda summa ir saskaņota atbilstoši kreditoru prasījumu reģistram un ir tiesas lēmums par debitora atzišanu par maksātnespējīgu, ar kuru maksātnespējas procedūra tiek pabeigta.

Nodokļa maksātājs patstāvīgi nosaka **debitoru parādu atzišanas, atgūšanas un norakstīšanas politiku** savā grāmatvedības politikā.

Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums

<https://likumi.lv/ta/id/292700-uznemumu-ienakuma-nodokla-likums>

Ministru kabineta 2017. gada 14. novembra noteikumi Nr. 677 "Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi"

<https://likumi.lv/ta/id/295416-uznemumu-ienakuma-nodokla-likuma-normu-piemerosanas-noteikumi>

Pievienotās vērtības nodokļa likums

<https://likumi.lv/ta/id/253451-pievienotas-vertibas-nodokla-likums>

Valsts ieņēmumu dienests

Materiāls sagatavots: 23.01.2024.

Atsauksmes par materiāla kvalitāti vai priekšlikumus tā uzlabojumiem priecāsimies saņemt Valsts ieņēmumu dienesta [Elektroniskās deklarēšanas sistēmas](#) sadaļā "Sarakste ar VID".